

מערך שיעור – חיות בר במקומות ישוב

ינואר 2025

פיתוח וכתובה – אורית אנגלברג-ברעם

בסיוע חומרי אגף הסברה, רשות הטבע והגנים

תודה לד"ר עמית דולב על הערותיו

קהל היעד: חטיבה עליונה

אורך הפעילות: 45 דקות (שיעור)

מטרות השיעור:

- 1) התלמידים יכירו את התופעה של כניסת חיות בר ליישובים.
- 2) התלמידים ילמדו את ההשלכות של התופעה הנ"ל.
- 3) התלמידים יעמדו על דרכים ופתרונות לצמצום כניסת חיות בר ליישובים.

טבלה מסכמת למערך השיעור המוצע

<u>פעילות</u>	<u>עזרים דרושים</u>
שקופיות 1 – 3: פתיחה היכרות עם המושג מינים מתפרצים היכרות עם תופעת כניסת חיות בר ליישובים	טיימר
שקופיות 4 – 8: השפעות על בני האדם השפעות על חיות בר ועל הטבע גורמים לכניסת חיות בר ליישובים פתרונות לצמצום התופעה	מצגת רמקולים דפים וכלי כתיבה
שקופית 9 (אופציונאלי) פעילות יישום	דפים וכלי כתיבה בריסטולים וטושים להכנת שלטים

שקופית 1 - שקופית הפתיחה – חזירי בר Abbey Road

נראה את השקופית ההומוריסטית שבה נראים חזירי בר חוצים את מעבר החצייה ב Abbey Road, אזכור לתצלום המפורסם של חברי להקת הביטלס חוצים את הכביש הזה.

נשאל: מי לדעתכם חוצה את מי? האם החזירים חוצות את העיר או אולי העיר חצתה את בית הגידול שלהן?

נספר כי מדינת ישראל היא מדינה צפופה עם קצב בנייה מהיר במיוחד ונסביר שהבניה של יישובים, שכונות וכבישים מקטינה את שטחי המחיה של חיות הבר. כך הן מוצאות את עצמן יותר ויותר בתוך יישובים אנושיים.

נשאל: אילו חיות יצא לכם לראות בישוב שבו אתם גרים? בבית או ברחובות? נעודד את התלמידים לחשוב על כמה שיותר בעלי חיים, החל בחיות בית, כגון חתולים, אוגרים וכלבים, דרך בע"ח שאנו לא מגדלים בבית באופן יזום, אך נתקלים בהם, כגון תיקנים, עורבים ושממיות, וכלה בחיות בר שאולי נכנסות לישוב שלהם, כגון: חזירי בר, תנים, קיפודים וכד'. כדי לדרבן את הכיתה לחשוב על כמה שיותר בע"ח, ניתן לשאול את השאלה כמשחק תחרותי בין שתי קבוצות: מי מהן תכתוב יותר שמות של בע"ח שרואים בבית או בישוב, בזמן מוקצב של דקה.

נבקש מהתלמידים למיין את הרשימות שלהם לקבוצות ע"פ קטגוריות לפי בחירתם (למשל: חיות בר, חיות מחמד, חיות משק או יונקים, זוחלים, חרקים, עופות...)

נשאל: האם הזדמן לכם לראות בישוב שלכם דורבן? קיפוד? חזיר בר? שפן סלעים? צבוע? גרית? יעל? כריש? זאב? או שזה נשמע לכם דמיוני? כדאי להכיר שבכל יישוב ואפילו ערים בישראל יש המון חיות בר.

שקופית 2- חיות בר שנמצאות ביישובים וסביבם
לעתים המפגש עם חיות הבר בישובים הוא מקסים ומרתק, יש יישובים שבהם הוא יותר יומיומי ומאתגר.

שקופית 3 – סרטון של חזירי בר בחיפה

נראה את [הסרטון בקישור הזה](#), בו נראים חזירי בר ברחוב בחיפה

נספר, כי בשנים האחרונות עלה לכותרות הנושא של כניסת חזירי בר לשכונות

מגורים בחיפה.. חיפה היא לא המקום היחיד שבו חזירי הבר הגיעו לתחומי היישוב. גם לטבעון, נשר, קריית שמונה, זיכרון יעקב ויישובים כפריים במועצות אזוריות נכנסים יותר ויותר חזירי בר. כפי שהזכרנו, חזירי בר גם אינם חיית הבר היחידה שנכנסת ליישובים. חיות בר ממינים מסוימים התרגלו לקרבת האדם ואיבדו את הפחד ממנו, והן מתועדות בתדירות הולכת וגדלה בקרבת יישובים ואף בתוכם, וכן בשטחי חקלאות, במפעלים ובבסיסי צבא.

שקופית 4 – תמונות של גרית, שועל ועלים

לפניכם מספר יישובים שבהן נוכחות חיות בר גדולות כבר ממש מורגשת:
תנים – מודיעין, בית שאן, תל אביב, רמת-גן, גבעתיים, הוד השרון, חיפה, יישובי כפריים רבים
צבועים – באר שבע, מודיעין, עינת
זאבים - ערד, שדה בוקר, עין-גדי
יעלים – מצפה רמון, עין גדי
גריות – יקנעם, חיפה ועוד יישובים כפריים רבים
שפני סלע – כרמיאל, מעלות, חיפה, טבריה ועוד
חזירים – חיפה, כרמיאל, נשר, טירת כרמל

יש גם חיות בר שנמצאות בכמעט כל יישוב בישראל:
קיפודים, עטלפים, זיקיות, צבים ועוד בעלי חיים רבים.

ברוב אזורי העולם נפגע המגוון הביולוגי בעקבות ההתפשטות האנושית הפעילות של בני האדם בהרבה מקרים פוגעת באיזון האקולוגי (האיזון בין היצורים בטבע) וכתוצאה מכך יש מינים שמתרבים ביתר ובכך גורמים גם נזק למינים אחרים.

בין המינים האלה מינים שהגיעו ממקומות אחרים בעולם והתבססו כאן (מכונים גם מינים פולשים), וכן מינים מקומיים שהתרבו מעבר למאזן הטבעי.

שקופית 5 – השפעות על בני האדם

נציין, כי יש בצפייה בחיות בר ליד הבית משהו מרגש ומושך. דוגמה לפרויקט מיוחד המבוסס על החוויה המיוחדת הזו נוצר בידי האמנית גל ניסים. היא תכננה סיור המשלב התבוננות בתנים בפארק הירקון, מוסיקה מקורית ומציאות רבודה. פרטים על הפרויקט - [כאן](#).
אולם, למרות שחיות בר ביישובים יכולים לספק לנו חוויה מיוחדת, שלעיתים לנוכחות זאת יש בעיות רבות.

נשאל: מה לדעתכם בעייתי בתופעה הזו? מתי לדעתכם זה בעיתי?
ראשית, ישנם לא מעט תושבים שפוחדים מהמפגש עם חיות-בר. חשש זה נובע בחלקו מחוסר הכרות, כמו המיתוס שאיננו נכון על כך שדורבן יורה קוצים.
מובן שלנוכחות חיות בר, בייחוד גדולות יכולות להיות גם השפעות לא נעימות על האדם:

כבר היו חתולים שנטרפו על ידי זאבים, אנשים שהותקפו על ידי חזירים, ויש גם סכנה של העברת מחלות כגון כלבת.

בנוסף לסכנה לבריאות האדם וחיות הבית, נוצר נזק לתשתיות \, שמוערך בהרבה כסף: נזקים לחצרות ולגינות, ליסודות של בניינים, כי החזירים מתחככים בהם באופן קבוע, ועוד. לצד זאת גם לחיות הבר המצב הוא בעייתי, ממספר סיבות שנראה תקף.

שקופית 6 - גורמים לכניסת חיות בר ליישובים - שועל אוכל מפח אשפה

נשאל: מדוע לדעתכם נכנסות חיות בר לתחומי יישובים?

לאחר איסוף התשובות, נזכיר כי היישובים מתרחבים על חשבון שטחי המחיה של חיות הבר. ונספר כי הסיבה המרכזית לכניסה של חיות בר רבות היא שביישובים לחיות הבר קל יותר להשיג מזון ולעיתים גם מים (בעיקר בקיץ).

מספרן של חיות הבר בטבע נשמר בעיקר בזכות איזון עדין בין כמות המזון הטבעית, כמות הטורפים הטבעיים ואופי השטח. שינוי בכמות המזון הזמין לאוכלוסיות של חיות בר משפיע ישירות על יחסי הגומלין במערכת האקולוגית.

פסולת אורגנית ממקורות השונים, כגון: עודפי תוצרת חקלאית, עודפי מזון ביתי בפחים פתוחים, מזון עבור משק החי ופגרים ממשק החי, מהווה מקור מזון מלאכותי וזמין עבור אוכלוסיות חיות בר מסוימות וגורמת לעלייה חדה בגודלן – המכונה, כאמור, "התפרצות".

משאבי קיום שמקורם בפעילות האדם נקראים מקורות מזון אנתרופוגנים, ולעיתים יש אנשים שמספקים אותם לחיות הבר באופן יזום (האכלה, או שמשאירים ברחוב אוכל לחתולים, שחיות בר באות ואוכלות ממנו), אבל הם זמינים לחיות בר גם בגלל בעיות נקיון (תברואה). לכן רצוי להאכיל חיות מחמד בבית בלבד, או לכל הפחות להאכילן באופן אחראי, כלומר - אם למשל משאירים ברחוב אוכל לחתולי רחוב, לפנות את השאריות.

[מערך שיעור בנושא סניטציה](#)

[מצגת בנושא סניטציה](#)

מלבד זמינות מקורות מזון ומים, חיות בר נכנסות ליישובים גם בשל זמינות שיש בהם למקומות מחסה ולמגורים, כמו במקרה של שפני סלע, שמסלעות חדשות שמוקמות בשולי יישובים או בתוכם מהוות להם מרחב מחייה קבוע.

שקופית 7 – השפעות על הטבע – קיפוד נגוע בסקביאס

עבור בעלי החיים, הסביבה העירונית אינה רק סביבה של הזדמנויות, אלא גם סביבה של סיכונים: דריסה, הידבקות במחלות, התעללות מכוונת, טריפה בידי חיות מחמד וציד בשל הפרעה לאדם או גרימת נזק.

גם לבתי הגידול הטבעיים עלול להיגרם נזק מכניסת חיות בר ליישובים. רבים מהמינים שעושים זאת הם מינים אוכלי כל (אומניבורים=omnivors) שניזונים הן מחיות והן מצמחים, ויש להם תכונות סתגלניות. בגלל זמינות המזון ביישובים הם מתרבים, ואז כאשר הם מגיעים לצפיפות פרטים גדולה, הם עלולים להשפיע במידה רבה על סביבתם: לחץ טריפה על מינים חלשים מהם, דחיקה תחרותית של מינים אחרים והגברת הסיכון להדבקה במחלות. מצב זה עלול לסכן את יציבות המערכות האקולוגיות, לאיים על קיומן של אוכלוסיות נטרפים טבעיות ולגרום להתדרדרות מצבן עד כדי הכחדה. כלומר – מינים מתפרצים פוגעים במגוון הביולוגי.

דוגמה ידועה למחלות בהן נדבקות חיות בר ביישובים היא קיפודים שנדבקים במחלת הסקביאס משום שהם אוכלים אוכל שהושאר לחתולים.

סקביאס (בעברית: גרדת) היא מחלת עור שגורמת אקרית טפילית זעירה. אקריות קיימות בטבע בדומה לכינים ולפשפשים. הן חופרות מנהרות בתוך העור ומטילות בתוכו את ביציהן. מדובר במחלה מידבקת, העלולה לפגוע בכל היונקים, לרבות בני אדם. קיפודים שנדבקו בה מאבדים את

הקוצים שלהם, והם אף עלולים למות ממנה אם אין מטפלים בהם. קיפודים נמשכים לנקודות האכלה של חתולי רחוב ואוכלים את מזונם, אף על פי שמזון חתולים אינו מתאים להם כלל. הם נדבקים בסקביאס ובנוסף כיוון שהם אוכלים כמויות גדולות מהנחוץ להם של מזון לא בריא לגופם, הם מתרבים התרבות-יתר וטפילים כגון הסקביאס מתפשטים בקרבם מהר יותר. סימני הזיהוי החיצוניים של קיפוד חולה בסקביאס הם: קושי של הקיפוד לנוע ולאכול, עור יבש שצבעו אפור, ובמצב מתקדם של המחלה - נשירת קוצים.

הקיפוד שבתמונה, למשל, נמצא חולה בסקביאס בגינה בהוד השרון, ובמוקד רשות הטבע והגנים הנחו את המשפחה המדווחת לקחת אותו למרפאה סמוכה, בה מטפלים בהתנדבות בחיות בר, המופעלת ע"י עמותת "למען חיות הבר".

במידה ונתקלתם בקיפוד חולה, או בחיית בר אחרת במצב של חולי, פציעה או מצוקה, אנא דווחו למוקד רשות הטבע והגנים בטלפון 3639*.

המוקד פעיל 24 שעות ביממה. עובדי המוקד ינחו אתכם מה לעשות.

ניתן להתקשר גם לעירייה / למועצה המקומית במקום מגוריכם.

שקופית 8 ביולי 2022 נמצאה דרוסה הצבועה המפורסמת "רותי" ממודיעין. רותי היתה סמל לחיית בר שחרף כל הקשיים בעיר והתנגדות של חלק מהתושבים המשיכה לחיות בתוך העיר. כבר בינואר 2018 החליטה רשות הטבע והגנים כי מקומה של הצבועה אינו בעיר. רט"ג לכדה והעתיקה אותה פעמיים (בפעם השנייה למרחק של 30 ק"מ מהעיר), אולם הצבועה שבה וחזרה למקום הולדתה. לאור זאת, החליטה רט"ג ללכדה בפעם השלישית ולהעתיקה דרומה הרחק מכל יישוב, אולם עם הזמן רכשה הצבועה מיומנות, למדה להתרחק מכל פיתיון או מלכודת והקשתה על המנסים ללכוד אותה. חשוב להגיד שרותי גם הפכה לסמל לשינוי גישה כלפי חיות הבר, שכן עם הזמן וההסברה לציבור פחת הפחד ממנה ואנשים התחילו יותר ויותר להתפעל ממנה. אפילו נפתח לה עמוד פייסבוק.

אפשר להראות את הכתבה בכאן לאחר מותה של רותי

לסרטון הכתבה:

https://www.google.com/search?q=%D7%A8%D7%95%D7%AA%D7%99+%D7%94%D7%A6%D7%91%D7%95%D7%A2%D7%94&sca_esv=0a5e971aa2c41f32&sxsr=AHTn8zpGVDGMCASDCqpKKoyj73LEFW5BMg%3A1738653942708&ei=9sChZ7L3Ksml7NYPoqbQiQ8&ved=0ahUKEwiypHVvqmLAXJBdsEHSITNPEQ4dUDCBA&uact=5

שקופית 9 – פתרונות –

ראשית, חשוב לציין שאסור עפ"י החוק לפגוע בחיות בר: לא לצוד, לא להרעיל או לפגוע בדרך אחרת, אסור גם ללכוד אותן! גם לחקלאי שסובל מטריפות של חיות בר אסור לפעול שלא כחוק. אין הוא רשאי לירות ביוזמתו בחיות בר ובוודאי שאסור לו לנסות להרעילן. בעבר, ניסיונות הרעלה גרמו לאסונות חמורים לאוכלוסיות חיות הבר ולא פתרו כלל את בעיית הטריפות. גם ירי בחיות בר הוא בעל אפקט מצומצם מאוד ביצירת הפחדה, כפי שמלמדות שנים של דילול חזירי בר בחיפה. הירי מתבצע בבעלי-חיים יחידים, וכפי שאומר דר' דרוך בן-עמי, זואולוג מאוניברסיטת תל-אביב, "חזיר מת לא לומד".

במצבים מסוימים מאפשרת רט"ג לבצע דילול שהוא הרג מבוקר של בעלי חיים. כמובן השאיפה הנה להפחית עד כמה שניתן פגיעה בחיות בר, מטעמי חמלה. כמו כן, נראה שזו איננה הדרך היעילה להתמודד עם התרבות היתר.

בגרף המוצג בשקופית ניתן לראות מודל מחשב החוזה כי "דילול" של אוכלוסיית התנים לא ישפיע לאורך זמן על גודל האוכלוסייה, ואילו הפחתת מזון זמין – תהיה יותר יעילה. הגרף לקוח ממחקר נרחב שהתבצע ע"י עמית דולב על תנים בגליל וברמת הגולן, כדי למצוא דרכים להפחית את ההגעה של תנים ליישובים. הוא מתאר את מידת ההשפעה הצפויה של שני סוגי

ממשקים שנבחנו: בממשק הפחתה של פרטים (כלומר צייד – הקו הכחול), גודל

אוכלוסיית התנים אינו מושפע כמעט בכלל מכמות התנים שניצודו. זאת מכיוון שהתרבות התנים מפצה תוך זמן קצר על ההפחתה שההרג שנגרם באוכלוסייה. רק אם יתבצע דילול נרחב של יותר מ- 70% מאוכלוסיית התנים, תהיה השפעה על גודל האוכלוסייה – אלא שאז ההשפעה תהיה בלתי נשלטת ועלולה להביא להכחדה כללית. בממשק הפחתה של משאבי מזון (הקו האדום), גודל אוכלוסיית התנים מושפע באופן ליניארי וישיר מסילוק מקורות מזון זמינים בשטח – כגון מזבלות, או זריקה של פגרי עופות אל מחוץ ללולים

תופעה ידועה היא שצייד חזירי בר לא מוריד את מספרם - אלא להיפך, עלול להגדיל את האוכלוסייה! יש לכך שני הסברים: הראשון, במצב רגיל, החזירות הבוגרות והגדולות מתרבות, ולא מאפשרות לצעירות להתרבות. ברם, אם מבוצע דילול של הבוגרות, הצעירות נכנסות מוקדם יותר למעגל הרבייה. ההסבר השני הוא תוצאה של מחקר חדש, אשר טוען כי בעקבות השפעת לחץ הצייד על המערכת ההורמונלית של החזירות, שעלולה לגרום להן להיות פוריות כבר בגיל מוקדם יותר.

רשות הטבע והגנים מפקדת על שלומן של חיות הבר מתוקף החוק בישראל והיא פועלת לשמור על חיות הבר ולצמצם את הפגיעה שלהן באדם ואת הטרדה הנגרמת לו מהן. בנוסף לרשות הטבע והגנים מעורבים בטיפול בסוגיה גורמים שונים: המשרד להגנת הסביבה; משרד החקלאות ופיתוח הכפר; גורמים עירוניים כמו הווטרינרים העירוניים ומחלקות איכות הסביבה העירוניות; ארגונים לזכויות בעלי חיים; החברה להגנת הטבע; התארגנויות תושבים.

שקופית 9 – פתרונות – כך אפשר לצמצם חיכוך בין חיות בר ובני אדם

נתייחס כעת לגורמים השונים לכניסת חיות בר ליישובים, ונבקש מהתלמידים להציע פתרון רלוונטי, הנותן מענה לגורם. הם מוזמנים להתאים לכל גורם פתרון מהכרזה אשר בשקופית, ו/או להציע פתרונות נוספים משלהם. למשל:

גורם	מענה / פתרון
חיות בר נכנסות ליישובים על מנת לחפש בהם מזון	מאכילים את חיות הבית רק בתוך הבית לא מאכילים כלל חיות בר מקפידים לשים את הזבל רק בתוך הפח משתמשים בפחים יציבים שנסגרים היטב מפנים ערמות של פסולת

<p>אוספים את הפירות שנופלים מעצי הבוסתנים שבחצרות ביישובים חקלאיים, מגדרים כראוי מתקני גידול של בעלי חיים המוחזקים מחוץ לבית (לולים, דירים, רפתות ופינות חי). כמו כן, מקפידים לפנות פגרים לפי תקנות משרד החקלאות והשירותים הווטרינריים.</p>	
<p>משקים את הגינות בשעות הבוקר. השקיה בבוקר מפחיתה לחות עודפת משום שהיא מאפשרת למים להיספג באדמה ולהתייבש במהלך היום תחת השמש. מגדרים גינות ופארקים, בהם יש אדמה רטובה נמנעים מעודפי מים מהשקיה ומתאימים סוגי הצמחייה מקפידים שלא יהיו נזילות מים ממזגנים לחצרות, דליפות ביוב וכד' מחיים מעיינות שהתייבשו</p>	<p>חיות בר נכנסות ליישובים על מנת לחפש בהם מים</p>
<p>מענה / פתרון</p>	<p>גורם</p>
<p>סוגרים חללים מתחת לבתים מפנים גרוטאות סותמים את החללים במסלעות שומרים על שטחים פתוחים באמצעות תיעדוף של תוכניות התחדשות עירונית ועיבוי בנייה, על פני בניית שכונות חדשות על שטחים טבעיים. מתכננים שכונות וכבישים חדשים באופן שישתמש בכמה שפחות שטח, לא יפגע בבתי גידול רגישים, ולא יחסום מסדרונות אקולוגיים רגישים. מקימים מעברי בעלי חיים אקולוגיים מעל או מתחת כבישים.</p>	<p>חיות בר נכנסות ליישובים על-מנת למצוא לעצמן מרחבי מחייה קבועים</p>

הרתעה, הפחדה (הייזינג) של חיות בר במטרה להחזיר להן את הפחד הטבעי מבני-אדם. פעולות אלו משפיעות גם על הדורות הבאים: אימהות שהורתעו מלמדות את גוריהן לפחד מבני-אדם. פעולות אלו נעשות על ידי גורמי מקצוע בתיאום עם רט"ג, כלפי חיות בר שיש איתן קונפליקט ברור. חשוב מאוד לא להפחיד סתם ככה חיות בר ליד ביתכן (הקיפוד בגינה או הדוכיפת בגן הציבורי).	התרגלות חיות בר לסביבת בני-אדם

חשוב לזכור שהרחקת חיות בר ממקומות ישוב מבלי לטפל בגורמי משיכתן אליהם, אינה יעילה. מרשימת הפתרונות ניתן לראות כי יש מה לעשות ברמת הרשות המקומית, ויש גם מה לעשות באופן אישי / פרטי.

נשאל את התלמידים מה הם הדברים שהם עצמם יכולים לעשות.
נסכם, ללא שיתוף פעולה של כולנו, לא נוכל לצמצם חיכוכים בין חיות בר ואנשים.

כיצד עיריית תל אביב מתמודדת עם האתגר של המצאות תנים בירקון ובאזורים

נוספים?

[עיינו בעלון ההסברה של העירייה – מה העירייה מבקשת מהתושבים?](#)

[אפשר לצפות גם בסרטון שהעירייה הוציאה - מה העירייה מבקשת למנוע? מה היא מבקשת](#)

[מהתושבים שלה לעשות בשגרה? מה היא מבקשת לעשות במקרה של מפגש עם תן?](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=otOC3ZxEWiU>

תוספת אפשרית - שקופית 9 – פעילויות לתלמידים

שלחו את התלמידים לסיור בסביבת בית הספר ובסביבת המגורים שלהם, כדי לחפש עדויות לחיות בר (החיות עצמן או קוצים, פרווה, גללים וכד'). בנוסף, שיבדקו - האם הפחים סגורים? האם יש אוכל מפוזר ברחוב? האם ישנן ערימות של גרוטאות ברחובות, בהן חיות בר יכולות למצוא מחסה? האם יש צינורות או ברזים שמטפטפים מהם מים, או קיים שימוש בממטרות במהלך שעות היום והערב? האם יש מפגעים שעלולים לפצוע בעלי חיים? כמו בורות פתוחים שחיות יכולות ליפול לתוכם, בזנטיים, גדרות תיל וכו.

בעקבות הממצאים שלהם, בקשו מהתלמידים ליישם את ההמלצות שלמדו - לכתוב מכתב לעירייה ולפרט את המפגעים שמצאו, או לתכנן שילוט אטרקטיבי (יותר מזה שבשקופית) שמסביר לקהל הרחב על חשיבות פעולות המניעה שנלמדו.

בנוסף, ניתן לחלק לתלמידים את שאלון ה"בחן את עצמך" בעמודים הבאים, לבקש מהם לענות על חלק א' ובאמצעות חלק ב' של השאלון לבצע סקר בקרב חמישה תושבים נוספים בישוב.

שאלון "בחן את עצמך" לתושבי הישוב

1. האם יש חיות בר בקרבת ובתוך הישוב שלך?
 1. מה פתאום, חיות בר יש רק בסאפרי באפריקה.
 2. יש ממש מעט חיות בר בקרבת ישובים
 3. יש המון חיות בר בסביבת הישוב – מציפורים, דרך זוחלים וגם יונקים.

- ב. איפה אתה נוהג להאכיל את חיות הבית שלך? (אם אין, נסה לחשוב כיצד היית נוהג לו היו לך)
 1. כלי אוכל בחצר
 2. איפה שיוצא
 3. רק בתוך הבית
- ג. מה דעתך על האכלת חתולי רחוב?
 1. אני בעד, צריך לדאוג לחתולים האומללים
 2. זה מיותר, לחתולים את היכולת לדאוג לעצמם
 3. צריך לעשות זאת בצורה מסודרת כיוון שהאוכל ששמים לחתולים מושך גם חיות בר
- ד. כיצד אתה זורק אשפה??
 1. מניח ליד הפח. מפני הזבל כבר ייקחו אותה משם
 2. רק אם נראה לי שהפח מלא אני משאיר את השקית ליד הפח
 3. אני מקפיד לזרוק את האשפה לתוך הפח ולסגור את המכסה
- ה. מה אתה חושב על כך שבערים כמו חיפה יש המון חזירי בר?
 1. לא איכפת לי, זה לא קשור אלי.
 2. אין מה לעשות. בני אדם בנו על שטחי המחיה של חיות הבר, אז אין להן ברירה אלא לחיות בישובים
 3. בניה על חשבון שטחי מחיה גורמת לזה, איך צריך לעשות כל מה שניתן כדי לצמצם את התופעה. מוטב לפעול מראש, לפני שמגיעים למצב של חיפה.

- ו. לישוב בצפון נכנסים בלילות תנים, שועלים וחזירי בר ומשאירים אחריהם זבל מפוזר. מה לדעתך צריך לעשות?
 1. להכין פינות האכלה מסודרות לחיות. הן פשוט רעבות
 2. לבקש ממפני הזבל שינקו מסביב
 3. להקפיד לזרוק את שקיות הזבל לתוך הפחים ולסגור אותם היטב
- ז. בשנים האחרונות יותר ויותר חיות בר נכנסות לתחומי ישובים וזה יוצר חיכוכים בין אנשים וחיות הבר. מה לדעתך הדרך הטובה ביותר לטפל בתופעה?
 1. זו לא בעיה שלי
 2. זו אחריות של רשות הטבע והגנים והמועצה לטפל בנושא
 3. זו אחריות של כל אחד מאתנו - לשנות הרגלים כדי לא למשוך חיות בר לתוך הישוב

4. חלק ב' - שאלון (בסגנון "בחן את עצמך") לתושבי הישוב

הנחיות לסוקרים:

בחרו 5 תושבים מהישוב ושאלו אותם את השאלות הבאות.
השאלון בנוי מעשר שאלות אמריקאיות. לכל שאלה מספר תשובות. על הנשאלים לבחור מתוכן את התשובה שהכי נכונה עבורם.

את מספרי התשובות של כל נשאל כיתבו במקום המיועד לכך ולבסוף חשבו את מספר הנקודות באופן הבא:

דוגמא:

$$\underline{2} \text{ א. ב. } \underline{3} + \underline{2} \text{ ג. ד. } \underline{2} + \underline{2} \text{ ה. ו. } \underline{3} + \underline{3} \text{ ז. } \underline{17} =$$

מראיין 1:

$$\underline{\quad} \text{ א. ב. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ג. ד. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ה. ו. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ז. } \underline{\quad} =$$

מראיין 2:

$$\underline{\quad} \text{ א. ב. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ג. ד. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ה. ו. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ז. } \underline{\quad} =$$

מראיין 3:

$$\underline{\quad} \text{ א. ב. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ג. ד. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ה. ו. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ז. } \underline{\quad} =$$

מראיין 4:

$$\underline{\quad} \text{ א. ב. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ג. ד. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ה. ו. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ז. } \underline{\quad} =$$

מראיין 5:

$$\underline{\quad} \text{ א. ב. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ג. ד. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ה. ו. } \underline{\quad} + \underline{\quad} \text{ ז. } \underline{\quad} =$$

אם הנשאל רוצה לדעת מה הציון ומשמעות הציון שלו בנושא, תוכלו להקריא לו

משמעות הציון:

7-11 נקודות – אתה חסר ידע בנושא או שהוא לא ממש מעניין אותך. אולי אתה לא מודע לבעייתיות שיכולה להיגרם מכניסת חיות בר לישובים, ואולי אתה בגישה של "יהיה בסדר".

12-18 נקודות – אתה מתחיל להבין שיש בעיה, אבל את הטיפול בה אתה משאיר למישהו אחר. לא בטוח שאתה מבין ששינויים פשוטים בהתנהלות שלך יכולים להשפיע ולצמצם את תופעת כניסת חיות בר לישובים.

19-21 נקודות – אתה גם מודע למצב המורכב ואתה גם מוכן לעשות מאמץ כדי להתמודד איתו בעזרתך נוכל לעשות

ביבליוגרפיה:

- [ממשק אוכלוסיות יתר של תנים – מתאוריה למציאות, אקולוגיה וסביבה, 17.5.2016](#)
- [התמודדות עם חיות בר בסביבה העירונית, אקולוגיה וסביבה, 23.6.2020](#)
- [עמוד הפייסבוק של מטה המאבק של תושבי חיפה - מחזירים את החזירים לטבע](#)
- [דו"ח מצב הטבע של תכנית הניטור הלאומית, המארג, 2018](#)
- [אתר עמותת למען חיות הבר](#)
- [למה חיות הבר נכנסות לעיר וכיצד ניתן לצמצם את התופעה | בר-אדם \(hazirbar.co.il\)](#)
- [נינה סודין, מחקר: יותר ציד - יותר חזירי בר, YNET, יולי 2022](#)
- [נעה פישר, עצוב: הצבועה המפורסמת רותי נדרסה למוות ליד מודיעין, YNET, יולי 2022](#)
- [מפוספסת: צבועה והעיר הגדולה, אתר רשות הטבע והגנים, 2019](#)
- [מה בין פסולת אורגנית למגפת כלבת, אקולוגיה וסביבה, 29.10.2020](#)
- [השפעת פסולת שמשאירים מטיילים על חיות הבר בפארק הכרמל, אקולוגיה וסביבה, 19.1.2021](#)